קיצור שלחן ערוך — הלכות ראש חדש וקדוש לבנה

יֵשׁ נוֹהֲגִין לְהִתְעַנּוֹת בְּעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְאוֹמְרִים סֵדֶר יוֹם כִּפּוּר קָטָן, לְפִי שֶׁבּוֹ מִתְכַּפְּרִין כָּל הָעֲוֹנוֹת שֶׁל כָּל הַחֹדֶשׁ, דּוּמְיָא דְּשָׂעִיר רֹאשׁ חֹדֶשׁ. וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים בְּמוּסָף, זְמַן כַּפָּרָה לְכָל תּוֹלְדוֹתָם. וְכָל מָקוֹם לְפִי מִנְהָגוֹ (עַיֵּן פרי חדש) (תי"ז).

מִצְוָה לְהַרְבּוֹת בְּסְעוּדָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְאִם חָל בַּשַּׁבָּת, יַעֲשֶׂה תַּבְשִׁיל אֶחָד יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר שַׁבָּתוֹת.

רֹאשׁ חֹדֶשׁ, מֻתָּר בַּעֲשִׂיַּת מְלָאכָה. וְנָשִׁים נוֹהֲגוֹת שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה, וּמִנְהָג הָגוּן הוּא וְאֵין לְהָקֵל לָהֶם.

הַלֵּל צָרִיךְ לְאָמְרוֹ בַּעֲמִידָה וְלֹא יַפְסִיק בּוֹ. וְיִשְׁתַּדֵּל לְאָמְרוֹ עִם הַצִּבּוּר. וְלָכֵן אִם בָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת סָמוּךְ לְהַלֵּל, יֹאמַר הַלֵּל עִם הַצִּבּוּר וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל. וְאִם הוּא עוֹמֵד בִּפְסוּקֵי דְּזִמְרָה, (דְּהַיְנוּ מִן הוֹדוּ עַד לְאַחַר אָז יָשִׁיר) יִקְרָא הַלֵּל עִם הַצִּבּוּר וְלֹא יְבָרֵךְ לֹא בִּתְחִלָּה וְלֹא בַסּוֹף, כִּי בִּרְכַּת בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וּבִרְכַּת יִשְׁתַּבַּח, עָלוּ לוֹ גַּם לְהַלֵּל. וְדַוְקָא בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּן, שֶׁאוֹמְרִים הַהַלֵּל רַק בְּדִלּוּג, וְכֵן בְּחֹל הַמּוֹעֵד וְיָמִים הָאַחֲרוֹנִים שֶׁל פֶּסַח. אֲבָל כְּשֶׁאוֹמְרִים הַלֵּל שָׁלֵם, אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּן. וּמִי שֶׁאָמַר הַלֵּל שֶׁלֹּא בַצִּבּוּר, אִם יֵשׁ שָׁם שְׁנַיִם אֲחֵרִים, יֹאמַר לִפְנֵיהֶם הוֹדוּ לַה' וְגוֹ' כְּדֵי שֶׁיַּעֲנוּ הֵם. דְּכֵיוָן שֶׁאוֹמֵר הוֹדוּ, מַשְׁמַע שֶׁאוֹמֵר לַאֲחֵרִים. (דִּין אֲמִירַת הַלֵּל בְּבֵית הָאָבֵל רַחְמָנָא לִיצְלָן עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ר"ז).

לְאַחַר הַלֵּל, אוֹמְרִים קַדִּישׁ שָׁלֵם, וּמוֹצִיאִין סֵפֶר תּוֹרָה וְקוֹרִין אַרְבָּעָה. הַכֹּהֵן קוֹרֵא שְׁלשָׁה פְּסוּקִים, שֶׁהֵם: וַיְדַבֵּר, צַו, וְאָמַרְתָּ. וְהַלֵּוִי חוֹזֵר וְקוֹרֵא וְאָמַרְתָּ, וְקוֹרֵא אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד, וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה. וְיִשְׂרָאֵל קוֹרֵא עוֹלַת תָּמִיד עַד וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם. וּרְביעִי קוֹרֵא וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם וגו (תכ"ג).

רֹאשׁ חֹדֶשׁ, אָסוּר בְּתַעֲנִית וּבְהֶסְפֵּד, וְאֵין אוֹמְרִים בּוֹ צִדּוּק הַדִּין (עַיֵּן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ אֹרַח חַיִּים סִימָן ת"כ, בְּטוּרֵי זָהָב וּמָגֵן אַבְרָהָם וּמְפָרְשִׁים).

חַיָּבִין לְקַדֵּשׁ אֶת הַלְּבָנָה בְּכָל חֹדֶשׁ. וְאֵין מְקַדְּשִׁין אוֹתָהּ אֶלָּא כְּשֶׁהוּא וַדַּאי לַיְלָה, שֶׁנִּרְאֵית זְרִיחָתָהּ עַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע וְרָאוּי לֵהָנוֹת מֵאוֹרָהּ. אִם נִתְכַּסְּתָה בְּעָב, אֵין מְקַדְּשִׁין אוֹתָהּ, אֶלָּא אִם כֵּן הוּא דַּק וְקָלוּשׁ. וְאִם הִתְחִיל לְבָרֵךְ וְאַחַר כָּךְ נִתְכַּסְּתָה בְּעָב, גּוֹמֵר אֶת הַבְּרָכָה. אֲבָל אִם הוּא מְשַׁעֵר שֶׁלֹּא יוּכַל לְגְמוֹר אֶת הַבְּרָכָה קֹדֶם שֶׁתִּתְכַּסֶּה, אָסוּר לוֹ לְהַתְחִיל.

אֵין לְקַדְּשָׁהּ רַק תַּחַת הַשָּׁמַיִם וְלֹא תַּחַת גָּג. אֲבָל אִם אֵין לוֹ מָקוֹם נָקִי אוֹ מֻחֲמַת אֹנֶס אַחֵר, יָכוֹל לְקַדְּשָׁהּ גַּם בְּתוֹךְ הַבַּיִת בְּעַד הַחַלּוֹן.

מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר לְקַדְּשָׁהּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת כְּשֶׁהוּא מְבֻשָּׂם וּמְלֻבָּשׁ בִּבְגָדִים נָאִים. אַךְ אִם מוֹצָאֵי שַׁבָּת יִהְיֶה לְאַחַר עֲשָׂרָה יָמִים מִן הַמּוֹלָד, אוֹ שֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה חֲשָׁשׁ שֶׁמָּא לֹא יוּכַל לְקַדְּשָׁהּ, אֵין מַמְתִּינִין לְמוֹצָאֵי

שַׁבָּת. מִצְוָה לְקַדְּשָׁהּ בַּאֲסֵפַת עַם, מִשּׁוּם דִּבְרָב עַם הַדְרַת מֶלֶךְ. אֲבָל אַל יִתְעַכֵּב בִּשְׁבִיל זֶה, כִּי מִצְוַת זְרִיזִין מַקְדִּימִין, דָּחֵי לְמִצְוֹת בְּרָב עָם (עַיֵּן לְעֵיל סִימָן ס' סָעִיף ז).

אֵין מְקַדְּשִׁין אוֹתָהּ עַד שֶׁיַּעַבְרוּ עָלֶיהָ לְכָל הַפָּחוֹת שְׁלֹשָׁה יָמִים מִן הַמּוֹלָד. וְיֵשׁ מַמְתִּינִין שִׁבְעָה יָמִים. וּכְשֶׁחָל מוֹצָאֵי שַׁבָּת קֹדֶם שִׁבְעָה יָמִים, אֵין לְהַמְתִּין, אֶלָּא יְקַדְּשׁוּהָ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. וְאֵין מְקַדְּשִׁין אוֹתָהּ אֶלָּא עַד חֲצִי תֵּשַׁע וְעֶשְׂרִים יוֹם, שְׁנַיִם עָשָׂר שָׁעוֹת, וּשְׁבַע מֵאוֹת וְתִשְׁעִים וּשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים שֶׁהוּא אַרְבָּעָה עָשָׂר מֵעֵת לְעֵת וּשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת וְעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם דַּקּוֹת (מִנּוּטִין) מִן הַמּוֹלָד.

אֵין לְקַדְּשָׁהּ קוֹדֶם תִּשְׁעָה בְּאָב, וְכֵן כְּשֶׁהוּא אָבֵל אֶלָּא אִם כֵּן לֹא יַשְׁלִים אֲבֵלוּתוֹ עַד שֶׁיִּהְיוּ עֲשָׂרָה מֵעֵת לְעֵת מִן הַמּוֹלָד, אָז יְקַדְּשָׁהּ בֵּימֵי אֲבֵלוּ. וְאֵין לְקַדְּשָׁהּ כְּשֶׁהוּא בְּתַעֲנִית עַד שֶׁיִּטְעַם מִקֹּדֶם. וּמָכָל מָקוֹם בְּמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, כֵּיוָן שֶׁאָז יוֹצְאִים מִבֵּית הַכְּנֶסֶת בְּשִׂמְחָה עַל מְחִילַת הָעֲוֹנוֹת מְקַדְּשִׁין אוֹתָהּ מִיָּד.

אֵין לְקַדְּשָׁהּ, לֹא בְּלֵיל שַׁבָּת וְלֹא בְּלֵיל יוֹם טוֹב, אֶלָּא בְּשַׁעַת הַדְּחָק, שֶׁבְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת יַעֲבוֹר הַזְּמַן.

סוּמָא מֻתָּר לְקַדְּשָׁהּ (תכ"ו).

אִם הַלְּבָנָה זוֹרַחַת בִּתְחִלַּת הַלַּיְלָה קֹדֶם שֶׁהִתְחִילוּ לְהִתְפַּלֵּל מַעֲרִיב, אִם יֵשׁ עוֹד זְמַן אֵיזֶה לֵילוֹת לְקַדְּשָׁהּ, מִתְפַּלְּלִין תְּחִלָּה מַעֲרִיב, וְאַחַר כָּךְ מְקַדְּשִׁין אוֹתָהּ, מִשּׁוּם דְּתָדִיר וְשֶׁאֵינוֹ תָּדִיר תָּדִיר קוֹדֵם, וְעוֹד דִּקְרִיאַת שְׁמַע הֲוֵי דְּאוֹרָיְתָא. אֲבָל אִם אֵין עוֹד זְמַן רַק שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה לֵילוֹת, בִּזְמַן קָצָר כָּזֶה יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא תִּתְכַּסֶּה בֶּעָבִים. וּבְעֵת הַגְּשָׁמִים, גַּם כְּשֶׁיֵּשׁ עוֹד זְמַן אַרְבָּעָה לֵילוֹת, יֵשׁ לָחוּשׁ לְכִסּוּי עֲנָנִים, וְיֵשׁ לְהַקְדִּים קִדּוּשׁ לְבָנָה. וְאִם נִרְאֲתָה הַלְּבָנָה בְּעֵת שֶׁאוֹמְרִים קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ, אִם הַזְּמַן מְצֻמְצָם כָּל כָּךְ שֶׁבְּעוֹד שֶׁיִּגְמְרוּ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה יַעֲבֹר זְמַן קִדּוּשָׁהּ, יְכוֹלִין לְהַפְסִיק אֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע בִּרְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע אוֹ אוֹ בְּאֶמְצַע קְרִיאַת שְׁמַע לְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ. אַךְ אִם אֶפְשָׁר, יִגְמְרוּ אֶת הַפֶּרֶק, לְקַדְּשָׁהּ בֵּין הַפְּרָקִים (עַיֵּן לעיל סִימָן טז סָעִיף א) (נוב"ק סִימָן מא).

אִם בְּחֹדֶשׁ אֲדָר לֹא נִרְאֲתָה עַד לֵיל אַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁהוּא זְמַן קְרִיאַת הַמְּגִלָּה, יְקַדְּשׁוּ תְּחִלָּה אֶת הַלְּבָנָה, וְאַחַר כָּךְ יִקְרְאוּ אֶת הַמְּגִלָּה. וְאִם נִרְאֲתָה בְּאֶמְצַע קְרִיאַת הַמְּגִלָּה, אִם הוּא בִּזְמַן שֶׁגַּם לְאַחַר שֶׁיִּגְמְרוּ אֶת הַקְּרִיאָה, יִהְיֶה עוֹד שְׁהוּת לְקַדְּשָׁהּ, אֵין מַפְסִיקִין בְּאֶמְצַע קְרִיאַת הַמְּגִלָּה. אֲבָל אִם עַד שֶׁיִּגְמְרוּ אֶת הַמְּגִלָּה יַעֲבֹר זְמַנָּהּ, אֲזַי אִם כָּל הַקָּהָל עֲדַיִן לֹא קִדְּשׁוּ אוֹתָהּ, יַפְסִיקוּ לְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ, וְאַחַר כָּךְ יִגְמְרוּ אֶת הַמְּגִלָּה. אֲבָל אִם רַק יָחִיד לֹא קִדֵּשׁ אוֹתָהּ, שֶׁאִם יַפְסִיק לְקַדְּשָׁהּ, יִצְטָרֵךְ אַחַר כָּךְ לִגְמוֹר אֶת הַמְּגִלָּה בִּיחִידוּת, לֹא יַפְסִיק, מִשּׁוּם דְּפִרְסוּמֵי נִסָּא עָדִיף (נודע ביהודה שָׁם).